

Ochrona środowiska w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2021–2024

Environmental protection
in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in years 2021–2024

Ochrona środowiska **w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2021–2024**

Environmental protection
in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in years 2021–2024

Urząd Statystyczny w Olsztynie Statistical Office in Olsztyn

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Olsztyn, Warmińsko-Mazurski Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem

supervised by

Joanny Balcerzak

Autor

Author

Joanna Abramowicz

Tłumaczenie

Translation

Joanna Abramowicz

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Wioletta Wasilewska

Projekt okładki i strony tytułowej

Typesetting and graphics

Aleksandra Kłosińska

978-83-978546-1-1

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

olsztyn.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data – please indicate the source

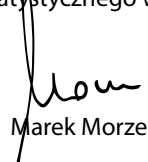
Przedmowa

Urząd Statystyczny w Olsztynie przekazuje Państwu publikację „Ochrona środowiska w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2021–2024”. Celem opracowania jest analiza wybranych zagadnień dotyczących stanu i ochrony środowiska – w tym wykorzystania i ochrony powierzchni ziemi, ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, poboru i zużycia wody, gospodarki ściekowej, zanieczyszczenia i ochrony powietrza, gospodarki odpadami oraz aspektów ekonomicznych ochrony środowiska.

Publikacja składa się z syntezy, części tabelarycznej oraz uwag metodologicznych. Ważniejsze cechy charakteryzujące ochronę środowiska województwa porównano do wskaźników ogólnokrajowych, a wybrane dane przedstawiono również za lata wcześniejsze.

Przekazując Państwu niniejsze opracowanie składam serdeczne podziękowania wszystkim osobom i instytucjom za współpracę oraz przekazane dane, które przyczyniły się do wzbogacenia zawartości publikacji. Wyrażam również nadzieję, że publikacja dostarczy cennych informacji wszystkim zainteresowanym tematyką ochrony środowiska w naszym województwie.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Olsztynie

Marek Morze

Preface

The Statistical Office in Olsztyn presents the publication 'Environmental protection in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in years 2021–2024'. The aim of the study is to analyse selected issues related to the state and protection of the environment, including land use and protection, nature and biodiversity protection, water abstraction and consumption, sewage management, air pollution and protection, waste management, and the economic aspects of environmental protection.

The publication consists of executive summary, the tabular part and methodological notes. More important features characterising environmental protection in the Voivodship were compared with national indicators and selected data were also presented for previous years.

Presenting this publication I would like to express my sincere gratitude to all persons and institutions for the cooperation and delivered data that enriched content of the publication. I hope this publication will provide valuable information to all those interested in environmental protection in our Voivodship.

Director
of the Statistical Office in Olsztyn

Marek Morze

Spis treści

Przedmowa
Objaśnienia znaków umownych
Ważniejsze skróty
Synteza
Uwagi metodologiczne

Spis map

Mapa 1. Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem w 2024 r.
Mapa 2. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2024 r.
Mapa 3. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem w 2024 r.

Spis tablic Excel

TABLICE PRZEGLĄDOWE

Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska według województw w 2021 r.
Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska według województw w 2022 r.
Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska według województw w 2023 r.
Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska według województw w 2024 r.
Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska w województwie warmińsko-mazurskim

Contents

Preface	3
Symbols	10
Major abbreviations	
Executive summary	11
Methodological notes	19

List of maps

Map 1. Area of special nature value under legal protection in 2024	12
Map 2. Water consumption for the needs of the national economy and population in 2024	13
Map 3. Population connected to wastewater treatment plants in % of total population in 2024	15

List of Excel tables

REVIEW TABLES

Major data on environmental state, threat and protection by voivodships in 2021	Tabl. I
Major data on environmental state, threat and protection by voivodships in 2022	Tabl. II
Major data on environmental state, threat and protection by voivodships in 2023	Tabl. III
Major data on environmental state, threat and protection by voivodships in 2024	Tabl. IV
Major data on environmental state, threat and protection in warmińsko-mazurskie voivodship	Tabl. V

TABLICE WOJEWÓDZKIE

Wykorzystanie i ochrona powierzchni ziemi i gleby

Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania
Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolniczej i leśnej
Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania oraz zrekultywowane i zagospodarowane
Pożary upraw rolnych, łąk, rżysk i nieużytków
Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik w roku gospodarczym
Powierzchnia, zasoby i eksploatacja złóż torfów

Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej

Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona
Rezerваты przyrody
Parki krajobrazowe
Pomniki przyrody
Tereny zieleni w miastach i na wsi

Wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według źródeł poboru
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności
Napełniane stawy rybne
Obiekty małej retencji wodnej
Bilans gospodarowania wodą w przemyśle

VOIVODSHIP TABLES

Use and protection of land and soil

Geodetic area by land use	Tabl. 1
Agricultural area designated for non-agricultural purposes and forest land designated for non-forest purposes	Tabl. 2
Devastated and degraded land requiring reclamation and management, as well as reclaimed and managed land	Tabl. 3
Fires of agricultural crops, meadows, stubbles and wasteland	Tabl. 4
Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient in the farming year	Tabl. 5
Area, resources and exploitation of peat deposits	Tabl. 6

Nature and biodiversity protection

Area of special nature value under legal protection	Tabl. 1(7)
Nature reserves	Tabl. 2(8)
Landscape parks	Tabl. 3(9)
Monuments of nature	Tabl. 4(10)
Green areas in urban areas and in rural areas	Tabl. 5(11)

Use, pollution and protection of waters

Water withdrawal for needs of the national economy and population by sources of withdrawal	Tabl. 1(12)
Water consumption for needs of the national economy and population	Tabl. 2(13)
Filled fish ponds	Tabl. 3(14)
Small retention objects	Tabl. 4(15)
Balance of water management in industry	Tabl. 5(16)

Gospodarowanie wodą w sieci wodociągowej	Water management in water supply network	Tabl. 6(17)
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi	Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground	Tabl. 7(18)
Oczyszczalnie ścieków komunalnych	Municipal wastewater treatment plants	Tabl. 8(19)
Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną oraz ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków	Municipal wastewater discharged through sewage network and population connected to wastewater treatment plants	Tabl. 9(20)
Ścieki przemysłowe	Industrial wastewater	Tabl. 10(21)
Oczyszczalnie ścieków przemysłowych	Industrial wastewater treatment plants	Tabl. 11(22)
Osady z oczyszczalni ścieków przemysłowych i komunalnych	Sewage sludge from industrial and municipal wastewater treatment plants	Tabl. 12(23)

Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza	Plants of significant nuisance to air quality	Tabl. 1(24)
Emitory na terenie zakładów szczególnie uciążliwych według wielkości emisji	Emission sources in plants of significant nuisance by emission size	Tabl. 2(25)
Urządzenia do redukcji zanieczyszczeń powietrza w zakładach szczególnie uciążliwych według stopnia skuteczności	Air pollution reduction systems in plants of significant nuisance by effectiveness	Tabl. 3(26)
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych	Air pollutants emission from plants of significant nuisance	Tabl. 4(27)
Emisja zanieczyszczeń powietrza według wybranych rodzajów substancji	Air pollutants emission by types of substances	Tabl. 5(28)
Zanieczyszczenia zatrzymane i zneutralizowane w urządzeniach oczyszczających zakładów szczególnie uciążliwych	Air pollutants retained and neutralized in air pollution reduction system of significant nuisance	Tabl. 6(29)

Pollution and protection of air

Odpady

Odpady wytworzone i dotychczas składowane (nagromadzone)	Waste generated and landfilled (accumulated) so far	Tabl. 1(30)
Odpady wytworzone i nagromadzone według rodzajów	Waste generated and accumulated by types	Tabl. 2(31)
Odpady komunalne i nieczystości ciekłe	Municipal waste and liquid waste	Tabl. 3(32)
Odpady komunalne zebrane selektywnie	Municipal waste collected separately	Tabl. 4(33)
Składowiska odpadów komunalnych	Landfill sites with municipal waste	Tabl. 5(34)
Odgazowywanie składowisk odpadów komunalnych	Degassing of municipal waste landfill sites	Tabl. 6(35)

Wastes

Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska według kierunków inwestowania

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania

Nakłady na środki trwałe według źródeł finansowania

Niektóre efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Economic aspects of environmental protection

Outlays on fixed assets for environmental protection by directions of investing

Outlays on fixed assets for water management by directions of investing

Outlays on fixed assets by sources of financing

Selected tangible effects of investments for environmental protection and water management

Tabl. 1(36)

Tabl. 2(37)

Tabl. 3(38)

Tabl. 4(39)

PODREGIONY, POWIATY, GMINY

Ochrona przyrody i krajobrazu w 2021 r.

Ochrona przyrody i krajobrazu w 2022 r.

Ochrona przyrody i krajobrazu w 2023 r.

Ochrona przyrody i krajobrazu w 2024 r.

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2021 r.

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2022 r.

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2023 r.

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2024 r.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2021 r.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2022 r.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2023 r.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2024 r.

Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w 2021 r.

Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w 2022 r.

SUBREGIONS, POWIATS, GMINAS

Nature and landscape protection in 2021

Nature and landscape protection in 2022

Nature and landscape protection in 2023

Nature and landscape protection in 2024

Water withdrawal for needs of the national economy and population in 2021

Water withdrawal for needs of the national economy and population in 2022

Water withdrawal for needs of the national economy and population in 2023

Water withdrawal for needs of the national economy and population in 2024

Consumption of water for needs of the national economy and population in 2021

Consumption of water for needs of the national economy and population in 2022

Consumption of water for needs of the national economy and population in 2023

Consumption of water for needs of the national economy and population in 2024

Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground in 2021

Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground in 2022

Tabl. 1(40)

Tabl. 2(41)

Tabl. 3(42)

Tabl. 4(43)

Tabl. 5(44)

Tabl. 6(45)

Tabl. 7(46)

Tabl. 8(47)

Tabl. 9(48)

Tabl. 10(49)

Tabl. 11(50)

Tabl. 12(51)

Tabl. 13(52)

Tabl. 14(53)

Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w 2023 r.	Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground in 2023	Tabl. 15(54)
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w 2024 r.	Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground in 2024	Tabl. 16(55)
Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną oczyszczane oraz ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2021 r.	Treated municipal wastewater discharged through sewage network and population connected to wastewater treatment plants in 2021	Tabl. 17(56)
Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną oczyszczane oraz ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2022 r.	Treated municipal wastewater discharged through sewage network and population connected to wastewater treatment plants in 2022	Tabl. 18(57)
Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną oczyszczane oraz ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2023 r.	Treated municipal wastewater discharged through sewage network and population connected to wastewater treatment plants in 2023	Tabl. 19(58)
Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną oczyszczane oraz ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2024 r.	Treated municipal wastewater discharged through sewage network and population connected to wastewater treatment plants in 2024	Tabl. 20(59)
Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza w 2021 r.	Emission and reduction of air pollutants in 2021	Tabl. 21(60)
Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza w 2022 r.	Emission and reduction of air pollutants in 2022	Tabl. 22(61)
Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza w 2023 r.	Emission and reduction of air pollutants in 2023	Tabl. 23(62)
Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza w 2024 r.	Emission and reduction of air pollutants in 2024	Tabl. 24(63)
Odpady wytworzone w 2021 r.	Waste generated in 2021	Tabl. 25(64)
Odpady wytworzone w 2022 r.	Waste generated in 2022	Tabl. 26(65)
Odpady wytworzone w 2023 r.	Waste generated in 2023	Tabl. 27(66)
Odpady wytworzone w 2024 r.	Waste generated in 2024	Tabl. 28(67)
Odpady komunalne w 2021 r.	Municipal waste in 2021	Tabl. 29(68)
Odpady komunalne w 2022 r.	Municipal waste in 2022	Tabl. 30(69)
Odpady komunalne w 2023 r.	Municipal waste in 2023	Tabl. 31(70)
Odpady komunalne w 2024 r.	Municipal waste in 2024	Tabl. 32(71)

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” 'Of which'	nie podaje się wszystkich składników sumy not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Symbol Symbol	Opis Description
tys.	tysiąc thousand
mln	milion million
zł PLN	złoty zloty
kg	kilogram kilogram
t	tona tonne
m	metr metre
m ²	metr kwadratowy square metre
ha	hektar hectare
km	kilometr kilometre
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
m ³	metr sześcienny cubic metre
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
hm ³	hektometr sześcienny cubic hectometre

Synteza

Wykorzystanie i ochrona powierzchni ziemi i gleby

Według stanu w dniu 1 stycznia 2024 r. powierzchnia geodezyjna województwa wynosiła 2 417,4 tys. ha. Warmińsko-mazurskie było czwartym co do wielkości województwem (po mazowieckim, wielkopolskim i lubelskim). Największy udział w powierzchni geodezyjnej województwa miały użytki rolne, które zajmowały nieco ponad połowę powierzchni, a następnie grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (1/3 powierzchni). Grunty pod wodami zajmowały 5,7% powierzchni i był to drugi, po województwie pomorskim, najwyższy udział powierzchni wód wśród wszystkich województw w Polsce. W porównaniu z 2021 r. najbardziej zwiększyły się tereny różne (o 44,0%) oraz grunty zabudowane i zurbanizowane (o 2,6%). Zmalała powierzchnia nieużytków, gruntów pod wodami oraz użytków rolnych.

Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji wynosiła 4 786 ha (o 152 ha więcej niż w 2023 r. oraz o 293 ha więcej niż w 2021 r.), z czego 96,2% to grunty zdewastowane, a 3,8% zdegradowane. W ciągu roku zrekultywowano 80 ha (72 ha na cele rolnicze i 8 ha na cele leśne). Powierzchnia gruntów zagospodarowanych wyniosła 3 ha (całość na cele rolnicze). W omawianych latach najwięcej gruntów zrekultywowano i zagospodarowano w 2021 r. (206 ha).

Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej

Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w dniu 31 grudnia 2024 r. wyniosła 1,1 mln ha. Stanowiło to 46,8% powierzchni województwa, co ulokowało warmińsko-mazurskie na trzecim miejscu w Polsce (średni wskaźnik dla kraju wyniósł 32,2%), po świętokrzyskim (65,0%) i małopolskim (53,3%). Najmniejszy udział obszarów chronionych w powierzchni ogółem odnotowano w województwie dolnośląskim (18,7%) i łódzkim (19,6%). Na 1 mieszkańca województwa przypadało 8 384,8 m² powierzchni chronionej – najwięcej w Polsce (średnia krajowa to 2 699,5 m²). Najmniejszym wskaźnikiem charakteryzowało się województwo śląskie (607,6 m²).

W analizowanych latach powierzchnia obszarów prawnie chronionych powiększała się. W porównaniu z 2023 r. odnotowano jej przyrost o 542 ha, z 2022 r. – o 1 599 ha, natomiast w stosunku do 2021 r. – o 3 022 ha.

Executive summary

Use and protection of land and soil

As of 1 January 2024, the geodetic area of the Voivodship was 2,417.4 thousand ha. Warmińsko-Mazurskie Voivodship was the fourth largest voivodship (after Mazowieckie, Wielkopolskie and Lubelskie). The largest share of the Voivodship's geodetic area was occupied by agricultural land, which accounted for slightly more than half of the area, followed by forest land as well as woody and bushy land (1/3 of the area). Lands under water accounted for 5.7% of the area, which was the second highest share of water area among all voivodships in Poland, after Pomorskie Voivodship. Compared to 2021, the largest increases were in miscellaneous land (by 44.0%) and built-up and urbanised areas (by 2.6%). The area of wasteland, land under water and agricultural land decreased.

The area of devastated and degraded land requiring reclamation was 4,786 ha (152 ha more than in 2023 and 293 ha more than in 2021), of which 96.2% was devastated land and 3.8% was degraded land. During the year, 80 ha were reclaimed (72 ha for agricultural purposes and 8 ha for forestry purposes). The area of land managed was 3 ha (all for agricultural purposes). During the years under review, the largest amount of land was reclaimed and managed in 2021 (206 ha).

Nature and biodiversity protection

The area of special natural value under legal protection as of 31 December 2024 amounted to 1.1 million hectares. This represented 46.8% of the Voivodship's area, placing Warmińsko-Mazurskie in third position in Poland (the national average was 32.2%), after Świętokrzyskie (65.0%) and Małopolskie (53.3%). The smallest share of protected areas in the total area was recorded in Dolnośląskie (18.7%) and Łódzkie (19.6%). There were 8,384.8 m² of protected area per inhabitant of the Voivodship – the highest in Poland (the national average was 2,699.5 m²). The lowest ratio was recorded in Śląskie Voivodship (607.6 m²).

During the years analysed, the area under legal protection expanded. Compared to 2023, there was an increase of 542 ha; compared to 2022 – of 1,599 ha; and compared to 2021 – of 3,022 ha.

Największą powierzchnię o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w 2024 r. zajmowały zarówno w województwie, jak i w kraju, obszary chronionego krajobrazu (81,8%, w kraju 68,5%). Drugie pod względem wielkości były parki krajobrazowe (12,4%, w kraju 24,9%). W porównaniu zarówno z 2023 r., jak i z 2021 r., najbardziej wzrosła powierzchnia użytków ekologicznych oraz rezerwatów przyrody.

Na obszary prawnie chronione składają się m.in. parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i stanowiska dokumentacyjne. Na terenie warmińsko-mazurskiego nie było parku narodowego. Wśród 120 rezerwatów przyrody w 2024 r. najwięcej było rezerwatów leśnych (40), a największą powierzchnię zajmowały rezerваты faunistyczne (16,6 tys. ha). Parki krajobrazowe zajmowały powierzchnię 140,2 tys. ha. Największym z nich był Mazurski Park Krajobrazowy zajmujący powierzchnię 56,3 tys. ha. W województwie znajdowało się tylko jedno stanowisko dokumentacyjne zajmujące 2 ha.

Na terenie województwa w 2024 r. znajdowało się 2 327 pomników przyrody (i była to największa liczba w analizowanym okresie). Najwięcej pomników stanowiły pojedyncze drzewa (1 708) oraz grupy drzew (392).

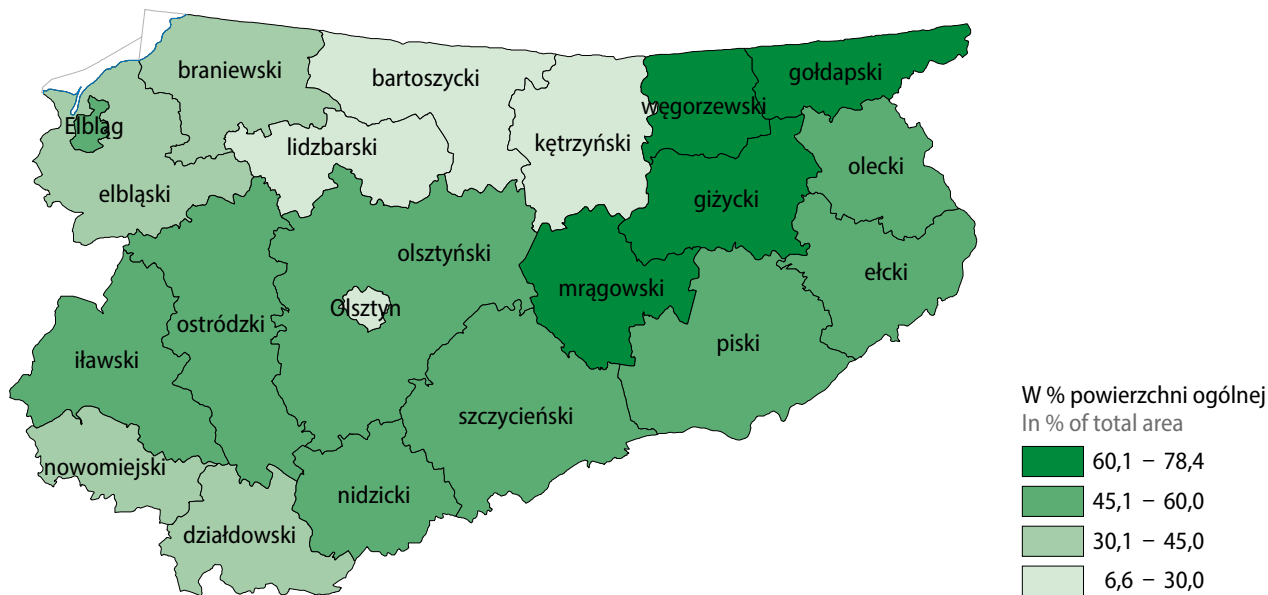
In 2024, the largest area with special natural values under legal protection, both in the Voivodship and in the country, was occupied by protected landscape areas (81.8%, compared to 68.5% nationally). The second largest were landscape parks (12.4%, compared to 24.9% nationally). Compared to both 2023 and 2021, the area of ecological areas and nature reserves increased the most.

Legally protected areas include, among others, national parks, nature reserves, landscape parks and documentation sites. There was no national park in Warmińsko-Mazurskie Voivodship. Among 120 nature reserves in 2024, the largest number were forest reserves (40), and the largest area was occupied by fauna reserves (16.6 thousand ha). Landscape parks covered area of 140.2 thousand ha. The largest of these was the Mazurski Landscape Park, covering area of 56.3 thousand ha. There was only one documentation site in the Voivodship, covering area of 2 ha.

In 2024, there were 2,327 monuments of nature in the Voivodship (the highest number in the analysed period). Most of the monuments were individual trees (1,708) and groups of trees (392).

Mapa 1. Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem w 2024 r.

Map 1. Area of special nature value under legal protection in 2024

Wśród powiatów największy udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem był w powiecie gołdapskim (78,4%) i giżyckim (71,2%), a najmniejszy w Olsztynie (6,6%) i powiecie bartoszyckim (18,9%).

Among powiats, the largest share of areas under legal protection in the total area was in Gołdapski (78.4%) and Giżycki (71.2%) Powiats, and the smallest in Olsztyn (6.6%) and Bartoszycki Powiat (18.9%).

Pobór i zużycie wody

Na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2024 r. w województwie warmińsko-mazurskim pobrano 117,0 hm³ wody – mniej o 3,1% niż w 2021r. oraz nieznacznie mniej (po 0,1%) w porównaniu z latami 2022 i 2023. Najwięcej wody (65,9%) pobrano na cele eksploatacji sieci wodociągowej, do napełniania i uzupełniania stawów rybnych pobrano 17,4%, a na cele przemysłu 16,7%. Na 1 km² powierzchni województwa pobrano 4,8 dam³ wody (plasowało to warmińsko-mazurskie na ostatnim miejscu wśród województw), podczas gdy dla Polski wskaźnik ten wyniósł 26,9 dam³.

W 2024 r. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniosło 101,1 hm³ i w analizowanym okresie zmniejszało się rokrocznie. Struktura zużycia wody w województwie różniła się od struktury zużycia wody w kraju. W warmińsko-mazurskim najwięcej wody zużyto w ramach eksploatacji sieci wodociągowej (59,4%), podczas gdy w kraju – na potrzeby przemysłu (68,3% zużycia wody). Na cele przemysłu w województwie zużyto 20,6% wody (w tym na cele produkcyjne 12,4%), natomiast do napełniania i uzupełniania stawów rybnych – 20,1%.

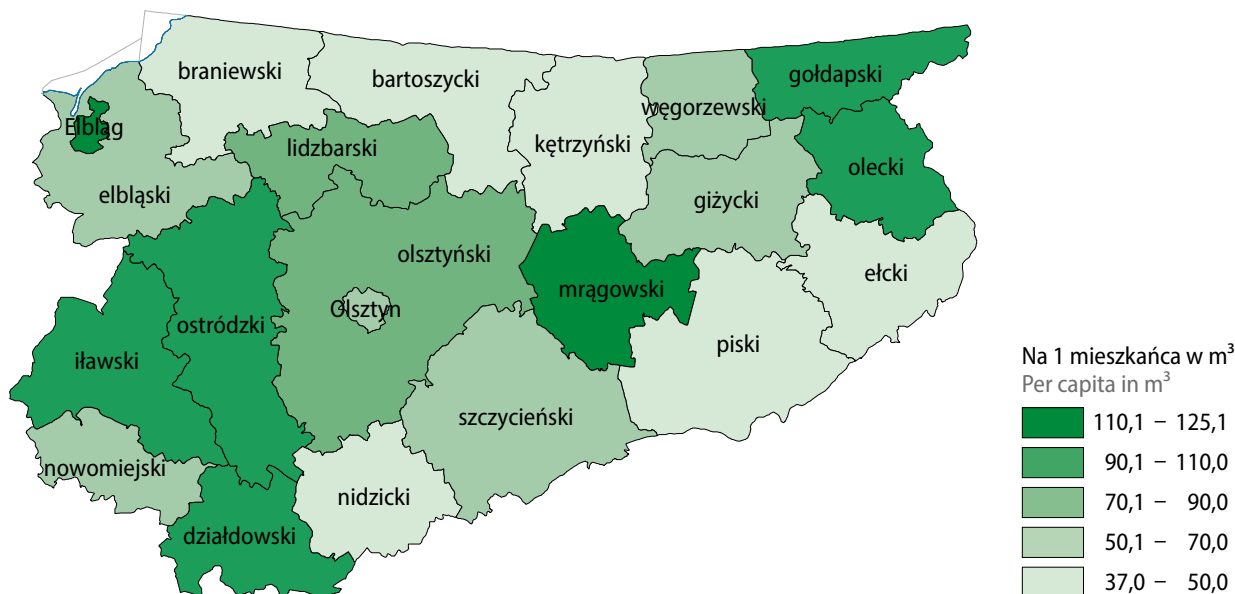
Water abstraction and consumption

In 2024, 117.0 hm³ of water were abstracted in Warmińsko-Mazurskie Voivodship for the needs of the national economy and population – 3.1% less than in 2021 and slightly less (0.1% each) compared to 2022 and 2023. The largest amount of water (65.9%) were abstracted for the exploitation of the water supply network, 17.4% for filling and completing fish ponds, and 16.7% for industrial purposes. Per 1 km² of the Voivodship's area, 4.8 dam³ of water were abstracted (placing Warmińsko-Mazurskie last among voivodships), while for Poland, this indicator was 26.9 dam³.

In 2024, water consumption for the needs of the national economy and population amounted to 101.1 hm³ and decreased annually during the analysed period. The structure of water consumption in the Voivodship differed from the structure of water consumption in the country. In Warmińsko-Mazurskie, most water was consumed in the operation of the water supply network (59.4%), while in the country as a whole, it was consumed for industrial purposes (68.3% of water consumption). Industrial purposes in the Voivodship accounted for 20.6% of water consumption (including 12.4% for production purposes), while 20.1% was used for filling and completing fish ponds.

Mapa 2. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności^a w 2024 r.

Map 2. Water consumption for the needs of the national economy and population^a in 2024

a Dane nie dotyczą zużycia na potrzeby rolnictwa.
a Data do not concern consumption for the needs of agriculture.

Zużycie wody na 1 mieszkańca w 2024 r. wyniosło 74,7 m³ (w Polsce – 214,1 m³) i było to najniższe zużycie wody na 1 mieszkańca wśród województw. Najwyższe zużycie wody na mieszkańca odnotowano w województwie świętokrzyskim (949,2 m³). W porównaniu z 2021 r. zużycie wody na mieszkańca warmińsko-mazurskiego zmniejszyło się o 1,8%.

Ścieki

W 2024 r. bezpośrednio do wód lub do ziemi odprowadzono 62,0 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych (o 10,2% mniej niż w 2021 r.), w tym 48,9 hm³ siecią kanalizacyjną. Wśród wszystkich odprowadzonych ścieków 53,6 hm³ wymagało oczyszczenia (o 2,7% więcej niż przed rokiem oraz o 3,3% więcej w porównaniu z 2021 r.). Ilość ścieków wymagających oczyszczenia w przeliczeniu na 1 km² powierzchni w 2024 r. wyniosła 2,2 dam³ i była na zbliżonym poziomie, jak w poprzednich latach. Wynik ten uplasował warmińsko-mazurskie na pierwszym miejscu wśród województw o najniższej wartości wskaźnika, wraz z podlaskim, a najwięcej ścieków wymagających oczyszczenia w przeliczeniu na 1 km² powstało w województwie śląskim (34,6 dam³).

Największa ilość ścieków oczyszczana była w oczyszczalniach z podwyższonym usuwaniem biogenów (77,1%). Nieznaczna ilość ścieków wymagających oczyszczenia nie została poddana procesom oczyszczania (0,1%), choć ich ilość wzrosła niemal 4-krotnie w porównaniu 2021 r. (do 27,0 dam³).

W 2024 r. w województwie funkcjonowało 274 oczyszczalni ścieków (255 komunalnych i 19 przemysłowych). W porównaniu z 2021 r. zmalała liczba oczyszczalni przemysłowych (o 1 oczyszczalnię), natomiast liczba oczyszczalni komunalnych pozostała bez zmian. W analizowanym okresie wzrósł odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (z 77,5% w 2021 r. do 79,1% w 2024 r.).

Water consumption per capita in 2024 amounted to 74.7 m³ (in Poland – 214.1 m³), which was the lowest water consumption per capita among voivodships. The highest water consumption per capita was recorded in Świętokrzyskie Voivodship (949.2 m³). Compared to 2021, water consumption per capita in Warmińsko-Mazurskie decreased by 1.8%.

Wastewater

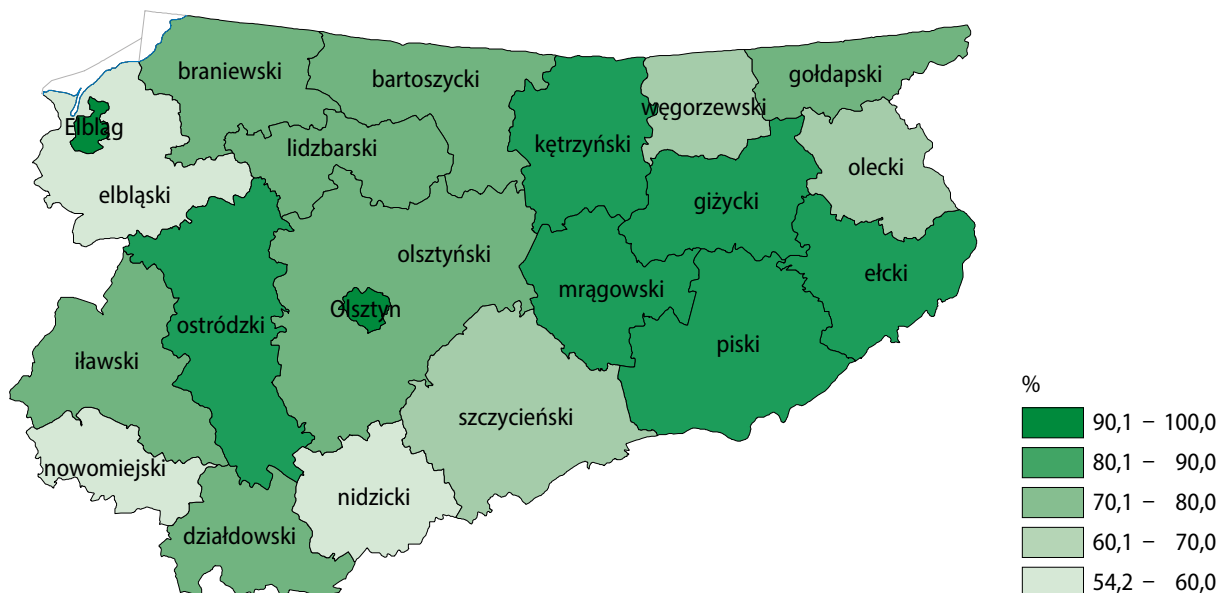
In 2024, 62.0 hm³ of industrial and municipal wastewater was discharged directly into water or into the ground (10.2% less than in 2021), including 48.9 hm³ through the sewage system. Among all discharged wastewater, 53.6 hm³ required treatment (2.7% more than the previous year and 3.3% more compared to 2021). The amount of wastewater requiring treatment per 1 km² of area in 2024 was 2.2 dam³, which was similar to previous years. This result placed Warmińsko-Mazurskie Voivodship in first place among voivodships with the lowest index value, together with Podlaskie Voivodship, while the largest amount of wastewater requiring treatment per 1 km² was generated in Śląskie Voivodship (34.6 dam³).

The largest amount of wastewater was treated in treatment plants with increased biogene removal (77.1%). A small amount of wastewater requiring treatment was not treated (0.1%), although its volume increased almost fourfold compared to 2021 (to 27.0 dam³).

In 2024, there were 274 sewage treatment plants operating in the Voivodship (255 municipal and 19 industrial). Compared to 2021, the number of industrial treatment plants decreased (by 1 plant), while the number of municipal treatment plants remained unchanged. During the analysed period, the percentage of population connected to wastewater treatment plants increased (from 77.5% in 2021 to 79.1% in 2024).

Mapa 3. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem w 2024 r.

Map 3. Population connected to wastewater treatment plants in % of total population in 2024

Zanieczyszczenie i ochrona powietrza**Pollution and protection of air**

W 2024 r. za szczególnie uciążliwe dla środowiska uznano 75 zakładów (w 2021 r. – 77). Najmniej tego typu zakładów było w lubuskim (64), a najwięcej w śląskim (301). W urzędzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych wyposażone były 54 zakłady, a zanieczyszczeń gazowych – 9.

In 2024, 75 plants were considered particularly polluting (in 2021 – 77). The fewest such plants were located in Lubuskie (64), and the most in Śląskie (301). 54 plants were equipped with system to reduce particulates pollution, and 9 with system to reduce gaseous pollution.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych wyniosła w województwie 356 t i była mniejsza w porównaniu z poprzednim rokiem o 12,3%, a z 2021 r. – o 36,2%. Województwo warmińsko-mazurskie było drugie pod względem najmniejszej emisji zanieczyszczeń pyłowych, po podlaskim, które wyemitowało 346 t. Najwięcej wyemitowały zakłady na terenie województwa śląskiego (3,1 tys. t) i kujawsko-pomorskiego (1,4 tys. t). Warmińsko-mazurskie było województwem z najniższą ilością wyemitowanych zanieczyszczeń pyłowych na 1 km² powierzchni (0,01 t). Najwięcej wyemitowano ich w województwie śląskim (0,25 t). W strukturze pyłowych zanieczyszczeń powietrza dominowały pyły pochodzące ze spalania paliw (83,1%).

The emission of particulate pollutants in the Voivodship amounted to 356 tonnes and was 12.3% lower than in the previous year and 36.2% lower than in 2021. Warmińsko-Mazurskie Voivodship was second in terms of the lowest particulate pollutant emissions, after Podlaskie, which emitted 346 tonnes. The highest emissions were from plants in the Śląskie Voivodship (3.1 thousand tonnes) and Kujawsko-Pomorskie (1.4 thousand tonnes). Warmińsko-Mazurskie was the voivodship with the lowest amount of emitted particulate pollutants per 1 km² of area (0.01 tonnes). The highest emissions were recorded in Śląskie Voivodship (0.25 tonnes). The structure of particulate air pollution was dominated by particulates from the combustion of fuels (83.1%).

Ilość emitowanych zanieczyszczeń gazowych (łącznie z dwutlenkiem węgla) w województwie zmniejszała się w analizowanym okresie. W 2024 r. wyemitowano 1 344,8 tys. t zanieczyszczeń gazowych (o 6,5% mniej w porównaniu z 2023 r. i o 21,9% mniej w stosunku do 2021 r.). Uplasowało to warmińsko-mazurskie na pierwszej pozycji w kraju pod względem najmniejszej emisji zanieczyszczeń gazowych. Województwami o najwyższej emisji tych zanieczyszczeń były łódzkie (32 505,9 tys. t) i mazowieckie (27 335,8 tys. t). Warmińsko-mazurskie było także województwem z najniższą ilością wyemitowanych zanieczyszczeń gazowych na 1 km² powierzchni (55,6 t). Najwięcej zanieczyszczeń gazowych w przeliczeniu na km² było w województwie śląskim i jednocześnie tylko ono przekroczyło poziom 2 tys. t na 1 km² (2 173,5 t).

Najwięcej zanieczyszczeń pyłowych wyemitowały zakłady położone na terenie Olsztyna (43 t) i powiatu giżyckiego (42 t). Najwięcej zanieczyszczeń gazowych (łącznie z dwutlenkiem węgla) wyemitowały zakłady w Olsztynie (233,1 tys. t) i Elblągu (216,6 tys. t).

W urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza zatrzymano i zneutralizowano 98,6% wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych oraz 8,8% zanieczyszczeń gazowych.

Odpady

W 2024 r. na terenie województwa znajdowało się 78 zakładów, które wytworzyły w ciągu roku powyżej 1 tys. ton odpadów lub nagromadziły 1 mln ton i więcej odpadów (o 12 mniej niż w 2023 r. i o 1 więcej w porównaniu z 2021 r.). W 2024 r. wytworzyły one 1 043,3 tys. ton odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) była to najmniejsza roczna ilość odpadów w analizowanym okresie. Na 1 km² powierzchni województwa w 2024 r. wytworzono 43,2 ton odpadów z wyłączeniem komunalnych (podczas gdy średnio w kraju 327,7 t) – najmniej wśród województw. Najwięcej odpadów na 1 km² wytworzyły zakłady w województwie śląskim (powyżej 2 tys. t). Wśród powiatów województwa najmniej odpadów przemysłowych w przeliczeniu na 1 km² zanotowano w lidzbarskim i węgorzewskim, natomiast najwięcej w Elblągu i Olsztynie. W powiecie nidzickim nie funkcjonowały zakłady wytwarzające odpady przemysłowe. Spośród wytworzonych odpadów prawie $\frac{2}{3}$ (66,5%) została przekazana innym odbiorcom. Niemal $\frac{1}{3}$ wytworzonych odpadów została poddana odzyskowi we własnym zakresie.

W 2024 r. w warmińsko-mazurskim zebrano 445,8 tys. t odpadów komunalnych. Było to o 5,9% więcej niż w 2023 r. oraz nieznacznie mniej (o 0,4%) w porównaniu z 2021 r. Przeważająca część (84,0%) zebranych odpadów pochodziła z gospodarstw domowych.

The amount of gaseous pollutants (including carbon dioxide) emitted in the Voivodship decreased during the analysed period. In 2024, 1,344.8 thousand tonnes of gaseous pollutants were emitted (6.5% less than in 2023 and 21.9% less than in 2021). This placed Warmińsko-Mazurskie Voivodship in first position in the country in terms of the lowest emissions of gaseous pollutants. Voivodships with the highest emissions of these pollutants were Łódzkie (32,505.9 thousand tonnes) and Mazowieckie (27,335.8 thousand tonnes). Warmińsko-Mazurskie was also the voivodship with the lowest amount of gaseous pollutants emitted per 1 km² of area (55.6 tonnes). The highest amount of gaseous pollutants per 1 km² was in Śląskie Voivodship, which was also the only one to exceed 2 thousand tonnes per 1km² (2,173.5 tonnes).

The largest amounts of particulate pollutants were emitted by plants located in Olsztyn (43 tonnes) and Giżycki Powiat (42 tonnes). The highest levels of gaseous pollutants (including carbon dioxide) were emitted by plants in Olsztyn (233.1 thousand tonnes) and Elbląg (216.6 thousand tonnes).

In air pollution reduction systems, 98.6% of particulate and 8.8% of gaseous pollutants were captured and neutralised.

Waste

In 2024, there were 78 plants in the Voivodship that generated over 1 thousand tonnes of waste per year or accumulated 1 million tonnes or more of waste (12 fewer than in 2023 and 1 more than in 2021). In 2024, they generated 1,043.3 thousand tonnes of waste (excluding municipal waste), which was the lowest annual amount of waste in the analysed period. In 2024, 43.2 tonnes of waste, excluding municipal waste, were generated per 1 km² of the Voivodship's area (compared to the national average of 327.7 tonnes) – the lowest among voivodships. The highest amount of waste per 1 km² was generated by plants in Śląskie Voivodship (over 2 thousand tonnes). Among the powiats of the Voivodship, the lowest amount of industrial waste per 1 km² was recorded in Lidzbarski and Węgorzewski, while the highest amount was recorded in Elbląg and Olsztyn. There were no industrial waste generating plants operating in Nidzicki Powiat. Almost $\frac{2}{3}$ (66.5%) of the waste generated was transferred to other recipients. Nearly $\frac{1}{3}$ of the waste generated was recovered on its own.

In 2024, 445.8 thousand tonnes of municipal waste were collected in Warmińsko-Mazurskie. This was 5.9% more than in 2023 and slightly less (by 0.4%) than in 2021. The majority (84.0%) of the waste collected came from households.

Na jednego mieszkańca województwa przypadało średnio 329,4 kg zebranych odpadów komunalnych, co oznacza wzrost o 20,5 kg w porównaniu z rokiem poprzednim oraz o 4,9 kg – w stosunku do 2021 r. Najwięcej wytworzonych odpadów komunalnych na mieszkańca było w lubuskim i dolnośląskim, a najmniej w podkarpackim. Warmińsko-mazurskie uplasowało się na piątym miejscu w kraju pod względem najmniejszej ilości odpadów na mieszkańca.

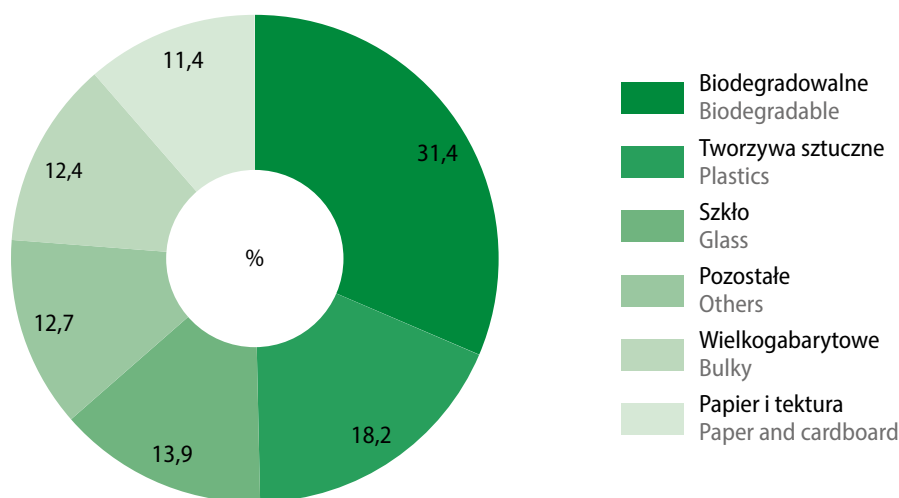
Wśród odpadów zebranych selektywnie (183,7 tys. ton) w województwie w 2024 r. przeważały biodegradowalne, tworzywa sztuczne i szkło – w strukturze odpadów wyselekcjonowanych przeważały one również w latach 2021–2023. Ilość odpadów zebranych selektywnie w relacji do wszystkich odpadów rosła rokrocznie (z 37,1% w 2021 r. do 41,2% w 2024 r.).

On average, 329.4 kg of municipal waste was collected per inhabitants of the Voivodship, which represents an increase of 20.5 kg compared to the previous year and 4.9 kg compared to 2021. The highest amount of municipal waste per capita was generated in Lubuskie and Dolnośląskie Voivodships, and the lowest in Podkarpackie Voivodship. Warmińsko-Mazurskie ranked fifth in the country in terms of the lowest amount of waste per capita.

Among separately collected waste (183,7 thousand tonnes) in the Voivodship in 2024, biodegradable waste, plastics and glass predominated – they also predominated in the structure of separately collected waste in 2021–2023. The amount of separately collected waste in relation to all waste increased annually (from 37.1% in 2021 to 41.2% in 2024).

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w 2024 r.

Chart 1. Municipal waste collected selectively in 2024

W 2024 r. w warmińsko-mazurskim funkcjonowało 10 czynnych składowisk kontrolowanych, na których unieszkodliwiane były odpady komunalne. Taka sama liczba czynnych składowisk była w latach 2021–2023. Również powierzchnia czynnych składowisk (47,1 ha) nie uległa zmianie w analizowanym okresie.

In 2024, there were 10 controlled landfill sites in operation in Warmińsko-Mazurskie, where municipal waste was disposed of. The same number of landfill sites in operation was recorded in 2021–2023. The area of landfill sites in operation (47.1 ha) also remained unchanged during the analysed period.

Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w województwie wyniosły 402,0 mln zł (w cenach bieżących), co stanowiło 2,7% nakładów poniesionych na ten cel w Polsce. Były one niższe zarówno w porównaniu z 2023 r. (o 21,2%), jak i z 2021 r. (o 0,4%), natomiast wyższe niż w 2022 r. (o 12,4%). Najwięcej środków finansowych (62,2%) przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód.

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej wyniosły 106,6 mln zł. Były one wyższe zarówno w porównaniu z 2021 r. (o 68,9%), jak i 2022 r. (o 34,7%), natomiast niższe niż w 2023 r. (o 23,2%). Z nakładów służących gospodarce wodnej najwięcej, bo 68,2%, wydano na ujęcia i doprowadzenia wody.

Głównym źródłem finansowania nakładów służących ochronie środowiska w 2024 r. były środki własne (52,6%) i środki z budżetu centralnego (24,3%). Wśród źródeł finansowania nakładów służących gospodarce wodnej przeważały środki z budżetu centralnego (33,7%). Drugie pod względem wielkości były środki własne (33,2%).

Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania w 2024 r. do użytku inwestycji służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej to, m.in.:

- 4 oczyszczalnie ścieków o przepustowości 436 m³ na dobę,
- 112,3 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki,
- 19,8 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej wody opadowe,
- sieć wodociągowa o długości 160,6 km,
- ujęcia wody o wydajności 6707 m³/dobę.

Economic aspects of environmental protection

Outlays on fixed assets for environmental protection in the Voivodship amounted to PLN 402.0 million (in current prices), which accounted for 2.7% of outlays incurred for this purpose in Poland. These outlays were lower than in 2023 (by 21.2%) and 2021 (by 0.4%), but higher than in 2022 (by 12.4%). Most of the funds (62.2%) were allocated to sewage management and water protection.

Outlays on fixed assets for water management amounted to PLN 106.6 million. These outlays were higher than in 2021 (by 68.9%) and 2022 (by 34.7%), but lower than in 2023 (by 23.2%). The largest amount (68.2%) of the outlays for water management was spent on water intakes and supplies.

The main sources of financing for environmental protection outlays in 2024 were own funds (52.6%) and central budget funds (24.3%). Among sources of financing for water management outlays, central budget funds predominated (33.7%). Own funds were the second largest source (33.2%).

The tangible effects achieved as a result of the investments in environmental protection and water management in 2024 include:

- 4 wastewater treatment plants with a capacity of 436 m³ per day,
- 112.3 km of sewage network discharging wastewater,
- 19.8 km of sewage network discharging precipitation water,
- 160.6 km of water supply network,
- water intakes with a capacity of 6,707 m³ per day.

Uwagi metodologiczne

Źródła i zakres danych

Informacje uzyskano na podstawie sprawozdawczości GUS.

Materiałem uzupełniającym były dane ze sprawozdawczości Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz z wewnętrznych systemów informacyjnych i źródeł administracyjnych Urzędu Geodezji i Kartografii

Objaśnienia podstawowych pojęć

Dane zamieszczone w opracowaniu prezentowane są zgodnie z obowiązującym podziałem administracyjnym i agregowane na poziomie: kraju, województw, podregionów (grupujących jednostki szczebla powiatowego), powiatów i gmin.

Przy przeliczaniu na 1 mieszkańca danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku według stanu w dniu 30 czerwca.

Wszystkie wartości podawane są w cenach bieżących.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

Niektóre informacje zostały podane na podstawie danych nieostatecznych i mogą ulec zmianie.

Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Urzędu Statystycznego opatrzone odpowiednimi notami.

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Wykorzystanie i ochrona powierzchni ziemi i gleby

Informacje o **stanie geodezyjnym** i kierunkach wykorzystania powierzchni województwa ujmowane są według form władania i grup rejestrowych w oparciu o ewidencję gruntów i budynków.

Methodological notes

Sources and scope of data

The information was obtained on the basis of the Statistics Poland reports.

The supplementary material was data from the reports of the Ministry of Climate and Environment, the Ministry of Agriculture and Rural Development as well as the internal information systems and administrative sources of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Explanatory notes of basic terms

The data included in the publication are presented in accordance with the applicable administrative division and aggregated at the level of: country, voivodships, subregions (grouping units at the powiat level), powiats and gminas.

When computing per inhabitant data as of the end of a year, the population as of 31 December was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year – as of 30 June.

All values are expressed in current prices.

Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.

Selected information presented on the basis of preliminary data may change in subsequent publications.

Statistical information derived from sources other than the Statistical Office is indicated in the appropriate notes.

Due to data rounding, in some cases sums of components may slightly differ from the amount given in the item 'total'.

Use and protection of land and soil

Information regarding **the geodesic status** and use of voivodship land is classified by ownership and register groups, according to the land and building register.

Dane o **gruntach zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania** dotyczą gruntów, które utraciły całkowicie wartości użytkowe (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa rolnicza lub leśna zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej (grunty zdegradowane).

Rekultywacja gruntów polega na nadaniu lub przywróceniu gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg.

Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej

Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody: dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; roślin; zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową; zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; siedlisk przyrodniczych; siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt; krajobrazu; zieleni w miastach i wsiach; zadrzewień.

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, zwierząt i grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Data regarding **devastated and degraded land requiring reclamation and management** concern land which has completely lost its utility value (devastated land) and land whose rural or forest utility value has declined due to the worsening of natural conditions or environmental changes and industrial activity as well as due to inappropriate agricultural practices (degraded land).

Reclamation of land consists in assigning or restoration of natural value to devastated or degraded land through appropriate landscaping, improving physical and chemical properties, regulating waterways, regenerating soils, strengthening scarps as well as constructing or reconstructing necessary roads.

Nature and biodiversity protection

Nature protection consists in maintenance, sustainable use and renewal of natural resources, objects and elements of nature such as: wild plants, animals and fungi; plants, animals and fungi under species protection; migratory animals; natural habitats; habitats threatened with extinction, rare and protected species of plants, animals and fungi; formations of animate and inanimate nature as well as fossil plant and animal remains; landscape; green belts within cities and villages; trees and shrubs outside the forest.

Nature reserve includes areas in a natural or slightly changed state, ecosystems, refuges and natural habitats. It also protects habitats of plants, animals and fungi as well as formations and elements of inanimate nature, having essential environmental, scientific, cultural values or landscape features.

Landscape park is an area protected because of its natural, historical and cultural values as well as for landscape features. The aim of a landscape park creation is preservation and dissemination of these values in conditions of sustainable development.

Protected landscape area includes areas protected because of their distinguished landscape characterised by various ecosystem types, valuable because of their functions satisfying the needs of tourism and recreation or functions of ecological corridors.

Stanowiska dokumentacyjne są to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, jak np.: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowane roślinności, starorzecza, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyiska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód

Zużycie wody obejmuje ilość wody zużytej na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, pochodzącej z ujęć własnych bądź z sieci wodociągowej lub zakupionej od innych jednostek. Stanowi sumę zużycia wody na cele:

- a) przemysłowe – woda zużyta na cele produkcyjne, eksploatacyjne, socjalne i administracyjne (za wyjątkiem wody dostarczanej do budynków mieszkalnych np. zakładowych) z wyłączeniem wody sprzedanej oraz strat wody w sieci;
- b) napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych;
- c) eksploatacji sieci wodociągowej – woda dostarczona: gospodarstwom domowym, indywidualnym gospodarstwom rolnym i osobom zamieszkałym w obiektach długotrwałego zbiorowego zakwaterowania (np. internaty, domy dziecka, domy opieki społecznej, klasztory itp.), przedsiębiorcom i zakładom produkcyjnym we wszystkich działach gospodarki narodowej – niezależnie czy została zużyta na cele produkcyjne czy socjalno-bytowe (np. w łaźniach, stołówkach, budynkach biurowych) oraz pozostałe cele.

Documentation sites are places important for scientific and educational reasons, either not visible on the surface or visible ones, where geological formations, accumulations of fossils or mineral formations, caverns or rock shelters together with alluvial deposit grounds as well as parts of active and inactive opencast and under-ground workings are located.

Ecological areas are worth protecting fragments of ecosystems of significant importance for biodiversity, such as: natural water reservoirs, field and forest ponds, groups of trees and shrubs, swamps, peat bogs, dunes, patches of non-used vegetation, old river beds, natural habitats, habitats of rare or protected species of plants, animals or fungi, their refuges and places of reproduction or places of seasonal residence.

Landscape-nature complexes are fragments of natural and cultural landscape that are worth of protection due to their scenic or aesthetic features.

Nature monuments are single objects of animate and inanimate nature or their clusters of special environmental, scientific, cultural, historical or landscape value and of distinctive individual features, trees of impressive size, native and alien shrubs, springs, waterfalls, karst springs, rocks, ravines, erratic boulders and caves.

Use, pollution and protection of waters

Water consumption consists of the amount of water used for the needs of national economy and population, coming from either own intakes or a water supply network or purchased from other entities. It is the sum of water used for the purposes of:

- a) industry – water used for production, operational, administrative and social purposes (excluding water delivered to residential buildings located e.g. within plant's premises) except for water sold by the industrial plant or losses from water supply networks;
- b) filling and completing fish ponds;
- c) exploitation of a water supply network – water delivered to: households, private farms and residents of long-term collective accommodation facilities (e.g. dormitories, orphanages, nursing homes, monasteries, etc.), entrepreneurs and manufacturing plants in all sectors of national economy – irrespective of whether it was used for industrial or social and living purposes (e.g. in bathhouses, canteens, office buildings) and other purposes.

Dane o **ściekach przemysłowych** dotyczą ścieków niebędących ściekami bytowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, powstałych w związku z prowadzoną przez zakład działalnością handlową, przemysłową, składową, transportową lub usługową, a także będących ich mieszaniną ze ściekami innego podmiotu, które odprowadzane są urządzeniami kanalizacyjnymi tego zakładu.

Dane o **ściekach komunalnych** obejmują ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną przez jednostki będące w gestii przedsiębiorstw i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych, dla których organem założycielskim jest wojewoda (lub będących pod zarządem samorządów terytorialnych) oraz przez zbiorczą kanalizację wojewódzkich zakładów usług wodnych, spółdzielnie mieszkaniowe, kółka rolnicze i zakłady pracy (przemysłowe, rolnicze, budowlane itp. obsługujące domy mieszkalne).

Jako **ścieki wymagające oczyszczenia** przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód, do ziemi lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami chłodniczymi, jak również łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i obiektów budowlanych), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Przez **ścieki oczyszczane mechanicznie** rozumie się ścieki poddane procesowi usuwania jedynie zanieczyszczeń nierozpuszczalnych, tj. ciał stałych i tłuszczów ulegających osadzeniu lub flotacji.

Chemiczne oczyszczanie ścieków polega na wytrącaniu niektórych związków rozpuszczalnych, względnie ich neutralizacji metodami chemicznymi, takimi jak koagulacja, sorpcja na węglu aktywnym itp.

Biologiczne oczyszczanie ścieków następuje w procesie mineralizacji przez drobnoustroje w środowisku wodnym w sposób naturalny (np. poprzez rolnicze wykorzystanie ścieków, zraszanie pól, stawy rybne) lub w urządzeniach sztucznych (złoża biologiczne, osad czynny) i polega na usuwaniu ze ścieków zanieczyszczeń organicznych oraz związków biogenych i refrakcyjnych.

Podwyższone usuwanie biogenów w ściekach następuje w oczyszczalniach ścieków o wysokoefektywnych technologiach oczyszczania (głównie biologicznych, a także chemicznych) umożliwiającą zwiększoną redukcję azotu i fosforu.

Data on **industrial wastewater** concern non-residential sewage, rainwater or thawed water, wastewater produced as a result of commercial, industrial, storage, transportation or service activity as well as wastewater mixed with sewage produced by another entity, yet discharged by a sewage network of a given plant.

Data on **municipal wastewater** concern sewage discharged by a sewage network by entities managed by companies and plants supplying water and discharging wastewater, whose establishing body is a voivode (or which are under the management of territorial self-governments) as well as discharged by collective sewage system of voivodship waterworks, housing cooperatives, agricultural production cooperatives and workplaces (industrial, agricultural, construction etc., providing their services to residential buildings).

Wastewater requiring treatment is understood as wastewater discharged by means of channels or open ditch systems directly into waters, into the ground or to sewage network from entities engaged in production (including polluted cooling water and polluted water from drainage of mines and construction sites), other entities as well as households.

Data regarding **treated wastewater** concern wastewater treated mechanically, chemically, biologically, with increased biogene removal and discharged into waters or into the ground

Mechanically treatment of wastewater is understood as the process of removing only non-soluble pollutants, i.e. solid bodies and fats subject to settlement or floatation.

Chemical treatment of wastewater consists in precipitating certain soluble compounds or their neutralization through chemical methods, such as coagulation, sorption on active carbon etc.

Biological treatment of wastewater occurs through a mineralization process caused by microorganisms in the natural water environment (e.g. through agricultural use of wastewater, field irrigation, fish ponds) or in artificial facilities (biofilters, activated sludge) and consists in the removal of organic pollutants or biogenous and refractive compounds from wastewater.

Increased biogene removal from sewage occurs in treatment plants with highly efficient treatment technologies (mostly biological and also chemical) allowing for an increased reduction in nitrogen and phosphorus content.

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie pracujące na sieci kanalizacyjnej.

Data on **population connected to wastewater treatment plants** are presented on the basis of a number of people served by wastewater treatment plants working on a sewage network.

Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

Pollution and protection of air

Informacje o **emisji i redukcji zanieczyszczeń powietrza** z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza dotyczą jednostek ustalonych przez Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze według stawek określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów 13 stycznia 1986 r. w sprawie opłat za gospodarce korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian.

Information regarding **emission and reduction of air pollutants** from plants of significant nuisance to air quality concerns units established by the Minister of Environmental Protection and Natural Resources on the basis of the defined amount of fees borne in 1986 for the annual emission of substances polluting the air, according rates defined in the Regulation of the Council of Ministers of 13 January 1986, regarding payments for economic use of the environment and modifications to it.

Ustalona zbiorowość badanych jednostek utrzymywana jest corocznie, co m.in. zapewnia zachowanie ciągłości i porównywalności wyników badania. Zbiorowość ta może być powiększona jedynie w szczególnych wypadkach, np. o jednostki nowo uruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń.

The established group of surveyed entities maintained annually which i.a. ensures comparability of data, may only be increased in specific cases, e.g. by newly established or expanded entities with a high threshold of pollutant emission.

Dane o emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych obejmują emisję zorganizowaną (z urządzeń technologicznych i ogrzewczych) oraz niezorganizowaną (z hałd, składowisk, w toku przeładunku substancji sypkich lub lotnych, z hal produkcyjnych itp.).

Data regarding emission of particulate and gaseous pollutants include organised emission (from technological and heating facilities) and unorganized emission (from waste dumps and landfills, in the course of reloading of volatile or loose substances, from production halls etc.).

Wielkość emisji z poszczególnych źródeł i rodzajów zanieczyszczeń ustalona została albo na drodze pomiarów, albo na podstawie obliczeń z bilansu surowcowo-paliwowego w oparciu o wskaźniki emisji zanieczyszczeń dla charakterystycznych procesów technologicznych.

Emission volumes from various sources and of different pollutant types were estimated through measurements or on the basis of calculations of the raw material and fuel balance based on pollutant emission indicators for the characteristic technological processes.

Odpady

Wastes

Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do których pozbycia się jest obowiązany. Informacje o odpadach opracowano w oparciu o ustawę z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.

Waste means any substance or object, which holder discards, intends to discard or is required to discard. Data on waste have been compiled on the basis of the Act of 14 December 2012 on Waste.

Dane o **odpadach komunalnych** dotyczą odpadów powstających w gospodarstwach domowych (z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji), a także odpadów niezawierających odpadów niebezpiecznych pochodzących od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Data on **municipal waste** concern waste generated by households (excluding discarded vehicles) as well as waste not containing hazardous waste originating from other producers of waste, which, because of its character or composition, is similar to waste from households.

Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

Dane o nakładach na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej oraz ich efektach rzeczowych prezentuje się zgodnie z Polską Klasyfikacją Statystyczną Dotyczącą Działalności i Urządzeń Związanych z Ochroną Środowiska, wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 218). Klasyfikacja ta opracowana została na podstawie Międzynarodowej Standardowej Statystycznej Klasyfikacji EKG/ONZ dotyczącej Działalności i Urządzeń Związanych z Ochroną Środowiska oraz Europejskiego Systemu Zbierania Informacji Ekonomicznych dotyczących Ochrony Środowiska (SERIEE) wdrożonego przez Unię Europejską.

Szczegółowe informacje metodologiczne oraz pojęcia statystyczne opublikowane zostały w poniższych opracowaniach:

[Zeszyt metodologiczny Ochrona środowiska](#)

[Zeszyt metodologiczny Ochrona przyrody](#)

[Pojęcia stosowane w statystyce publicznej](#)

Economic aspects of environmental protection

Data regarding outlays on fixed assets and tangible effects of investments in environmental protection and water management are presented in accordance with the Polish Statistical Classification of Environmental Protection Activities and Facilities, introduced on the basis of the Regulation of the Council of Ministers of 2 March 1999 (Journal of Laws No. 25, item 218). This classification was compiled on the basis of the ECE/UN Single European Standard Statistical Classification of Environmental Protection Activities and Facilities as well as the European System for the Collection of Economic Information on the Environment (SERIEE) implemented by the European Union.

Detailed methodological information and statistical concepts have been published in the following elaborations:

[Methodological report Nature protection](#)

[Terms used in official statistics](#)